

СЕКЦІЯ 2

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.2

Вашай Ю.В.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії**Національного університету водного господарства та природокористування***Поліщук Н.О.***студентка**Національного університету водного господарства та природокористування*

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ЯК ФАКТОР ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті визначено взаємозв'язок інвестиційного клімату та інвестиційної безпеки держави. Наведено показники інвестиційного клімату в Україні: індекс легкості ведення бізнесу, індекс сприйняття корупції, індекс економічної свободи, індекс глобальної конкурентоспроможності, індекс людського розвитку. Проаналізовано стан та тенденції розвитку інвестиційної сфери України.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, економічна безпека, інвестиційна діяльність, іноземний інвестор.

Вашай Ю.В., Полищук Н.А. СОЗДАНИЕ БЛАГОПРИЯТНОГО ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА КАК ФАКТОР ИНВЕСТИЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

В статье определена взаимосвязь инвестиционного климата и инвестиционной безопасности государства. Приведены показатели инвестиционного климата в Украине: индекс легкости ведения бизнеса, индекс восприятия коррупции, индекс экономической свободы, индекс глобальной конкурентоспособности, индекс человеческого развития. Проанализировано состояние и тенденции развития инвестиционной сферы Украины.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный климат, экономическая безопасность, инвестиционная деятельность, иностранный инвестор.

Vashay Y.V., Polishchuk N.O. CREATING A FAVORABLE INVESTMENT CLIMATE AS A FACTOR OF THE INVESTMENT SECURITY OF THE STATE

The relationship of the investment climate and investment security is outlined in the article. The indicators of the investment climate in Ukraine such as: Ease of Doing Business Index, Corruption Perceptions Index, Index Economic Freedom, The Global Competitiveness Index, Human Development Index are shown. The state and trends in the investment sphere in Ukraine are analyzed.

Keywords: investments, investment climate, economic security, investment activity, foreign investor.

Постановка проблеми. Загострення кризових явищ, політична, економічна, соціальна нестабільність України призводять до виникнення необхідності комплексного дослідження всіх питань суспільного розвитку. Проблеми дотримання економічної безпеки держави постають на даний час гостро як ніколи. Інвестиційна діяльність у формуванні економічної безпеки посідає важливе місце, ключовим фактором якої є створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні.

Актуальність дослідження питань інвестиційного клімату та його впливу на інвестиційну, а отже, і економічну безпеку, обумовлена ще й тим, що інвестиційні видатки є вагомою і найбільш мінливою складовою сукупних видатків на національному рівні, а тому від їх зміни значною мірою залежить динаміка ВВП країни. Тому на даному етапі в Україні постає нагальна потреба формування сприятливого середовища для залучення зовнішніх і внутрішніх інвестицій на основі принципів та критеріїв економічної безпеки.

Досягати економічного успіху й закласти основу для формування позитивних довгострокових тенденцій розвитку національної економіки України можна лише за умови успішного розв'язання актуальних проблем щодо обсягів ресурсів та структури інвестиційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематикою створення привабливого інвестиційного клімату для залучення інвестицій від іноземних інвесторів, реалізації інвестиційного потенціалу та підтримки інвестиційної безпеки держави досліджуються в працях Т. Задніпряної, Г. Свтушенка, С. Іваночко, Т. Лівківського, Д. Ляпіна, В. Кириленка, М. Карліна, В. Косова, В. Михайлів, С. Москвіна та багатьох інших вітчизняних та зарубіжних учених. Зважаючи на те, що інвестиції в сучасних умовах загострення кризових явищ в Україні слід досліджувати в контексті світових загальноекономічних та суспільних тенденцій, актуальність продовження таких досліджень не зникне на жодному з етапів економічного розвитку.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в дослідженні проблем формування інвестиційного клімату в Україні та його впливу на рівень інвестиційної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основа нормативно-правової бази України, що регламентує здійснення інвестицій – Закон України «Про інвестиційну діяльність» [1] визначає сутність інвестицій як всі види майнових і інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої утворюється прибуток або досягається соціальний ефект.

Для того, щоб інвестиційна діяльність мала підґрунтя, вводиться поняття інвестиційного клімату, під яким слід розуміти сукупність політичних, соціально-культурних, соціально-економічних, організаційно-правових, фінансових і географічних факторів, що притаманні певній країні і визначають її привабливість для іноземного інвестора [2].

До основних параметрів, що визначають інвестиційний клімат у країні, відносяться політична і соціальна стабільність, фундаментальні основи правової системи, стан економіки, система прийому іноземного капіталу, зокрема, режим оподаткування, величина митних зборів і акцизів, порядок реєстрації підприємств з іноземною участю. На даний момент одним з сильних дестабілізуючих чинників є незавершеність і нестійкість українського законодавства по іноземних інвестиціях [2].

Іноземний інвестор робить перший висновок про державну економічну політику, коли він починає вивчення валютного регулювання і контролю і, зокрема, таких питань, як коливання національної валюти, імпордне регулювання.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України інвестиційна безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки [3].

Канадською службою безпеки економічна безпека визначається як підтримання таких умов, які необхідні для постійного і довгострокового підвищення продуктивності праці і нарощування капіталу, і, таким чином, високих і зростаючих стандартів життя громадян країни, включаючи підтримку справедливої, безпечної і динамічної ділової атмосфери, яка б сприяла інноваціям, внутрішнім і зовнішнім інвестиціям і постійному економічному зростанню [4].

Зважаючи на таке визначення, можна зробити висновок про тісний взаємозв'язок економічної безпеки та інвестиційного клімату в державі.

У нормативно-правовій базі України інвестиційна безпека визначена як рівень національних та іноземних інвестицій (за умови оптимального їх співвідношення), який здатний забезпечити довгострокову позитивну економічну динаміку при належному рівні фінансування науково-технічної сфери, створення інноваційної інфраструктури та адекватних інноваційних механізмів [3]. У цілому механізм реалізації інвестиційної безпеки має три складові: ринковий механізм реалізації як підсистема ринкового саморегулювання інвестиційної безпеки; державний механізм регулювання інвестиційних процесів й управління інвестиційною діяльністю; механізм співробітництва держави, підприємств і населення у вигляді інвестиційного партнерства.

Методика розробки Індексу інвестиційної безпеки ґрунтується на оцінці 23 показників, що характеризують інвестиційну активність, інвестиційний клімат, поточний стан економічного розвитку країн, інвестиційні ризики і очікування інвесторів [5]. До показників, що характеризують категорію «Інвестиційний клімат», належать індекс легкості ведення бізнесу, індекс корупції, індекс економічної свободи, індекс глобальної конкурентоспроможності, індекс людського розвитку.

Світовий банк розраховує індекс легкості ведення бізнесу за такими критеріями, як легкість відкриття нового бізнесу, отримання дозволу на будівництво, реєстрація власності, отримання позики, захист прав інвесторів, сплата податку, законодавчий захист контрактів, тощо [6]. У 2014 році Україна за цим по-

казником посідала 112 місце порівняно із 137 місцем у 2013 році. Для розрахунку індексу брались дані 189 країн світу.

Індекс сприйняття корупції агрегує дані, отримані з різних джерел, що надають інформацію про сприйняття рівня корупції в державному секторі різних країн зі сторони ділових кіл та експертів по відповідних країнах [7].

За результатами нового Індексу сприйняття корупції 2014 від Transparency International Україна так і не пододала межу «корупційної ганьби». Отримавши лише один додатковий бал, у порівнянні з 2013 роком, Україна залишається в клубі тотально корумпованих держав. 26 балів зі 100 можливих і 142 місце зі 175 позицій – такі показники України в щорічному Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) від Transparency International. Україна вчергове опинилась на одному щаблі з Угандою та Коморськими островами як одна з найбільш корумпованих країн світу [8].

Індекс економічної свободи базується на 10-ти індексах, які оцінюються за шкалою від 0 до 100, причому, показник 100 відповідає максимальній свободі: свобода бізнесу; свобода торгівлі; податкова свобода; державні витрати; грошова свобода; свобода інвестицій; фінансова свобода; захист прав власності; свобода від корупції; свобода трудових стосунків [9].

За даним індексом у 2014 році Україна зі 178 країн знаходиться на 155 місці в групі країн з пригніченою економічною свободою із показником 49,3, що, втім, на 3 пункти вище попереднього року [10].

В Індексі глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) Україна цього року посіла 76 місце зі 144 країн, піднявшись на 8 позицій [11].

Індекс глобальної конкурентоспроможності складений з 113 змінних, які детально характеризують конкурентоспроможність країн світу, що знаходяться на різних рівнях економічного розвитку. Сукупність змінних на дві третини складається з результатів глобального опитування керівників компаній (щоб охопити широке коло факторів, що впливають на бізнес-клімат у досліджуваних країнах), а на одну третину із загальнодоступних джерел (статистичні дані і результати досліджень, що здійснюються на регулярній основі міжнародними організаціями). Всі змінні об'єднані в 12 контрольних показників, що визначають національну конкурентоспроможність: якість інститутів; інфраструктура; макроекономічна стабільність; здоров'я і початкова освіта; вища освіта і професійна підготовка; ефективність ринку товарів і послуг; ефективність ринку праці; розвиненість фінансового ринку; рівень технологічного розвитку; розмір внутрішнього ринку; КС компаній; інноваційний потенціал [12].

Згідно із доповіддю ООН, Україна в 2014 році посіла 83 місце серед 187 країн світу в Індексі людського розвитку. У минулому рейтингу Україна посідала 78 позицію.

Загалом Індекс розраховується на базі трьох головних вимірів рівня розвитку тієї чи іншої країни: довге та здорове життя; доступ до якісної освіти; гідний рівень життя [13].

Значення наведених індексів для України свідчить про вкрай низький рівень сприятливості інвестиційного клімату, а відповідно, і інвестиційної безпеки держави.

Як вказує В. Кириленко, низький рівень інвестиційної безпеки України викликаний такими обставинами:

– по-перше, відсутністю цивілізованого фондового ринку й, відповідно, портфельних інвестицій, які можуть бути джерелом реальних доходів населення в майбутньому;

– по-друге, відсутністю рівня довіри населення до фінансових інститутів та органів державної влади;

– по-третє, відсутністю реальних механізмів залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій в економіку;

– по-четверте, наявністю несприятливою інвестиційного клімату в країні та ін. [14].

За даними Державної статистики України станом на 1 жовтня 2014 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 48522,6 млн дол США прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), що на 8012,6 млн. дол США, або на 14,2% менше відповідного періоду 2013 року. У I кварталі 2014 року вкладено 58156,9 млн дол США, в II кварталі вкладено 52179,4 млн дол США, в III – 50021,8 млн дол США [15]. Таке зменшення обсягів іноземних інвестицій можна пояснити офіційним зниженням валютного курсу відносно інших валют, тобто девальвацією гривні. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну за останні роки наведена на рисунку 1.

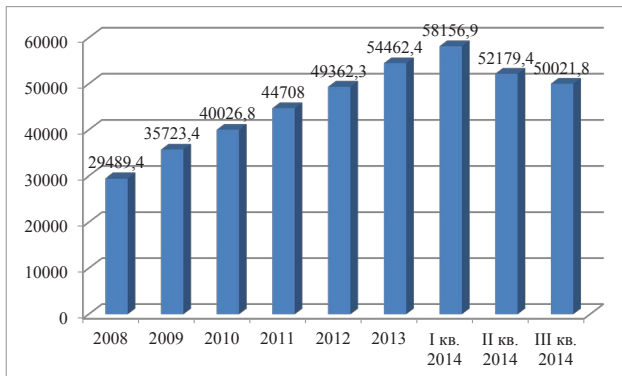

Рис. 1. Показники надходження прямих іноземних інвестицій в Україну 2008-2014 рр. (млн дол США) [15]

Інвестиційний фонд України представлений надходженнями з 130 країн світу. Десятка основних країн-інвесторів станом на 1 жовтня 2014 року представлена на рисунку 2.

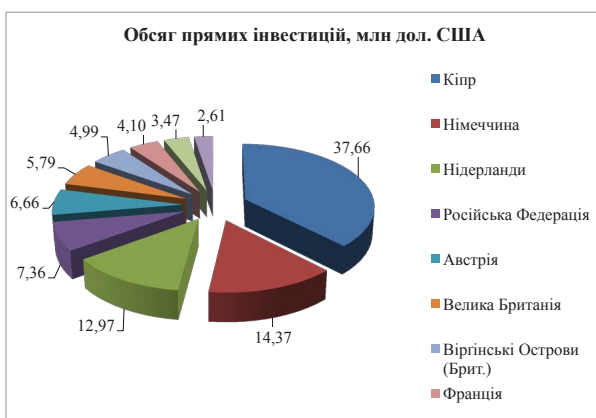

Рис. 2. Частка основних інвесторів України станом на 1 жовтня 2014 року [15]

Найбільш привабливими секторами для іноземних інвесторів з врахуванням поточної ситуації та

перспектив подальшого розвитку є сільське господарство, національна інфраструктура, альтернативна енергетика та харчова промисловість.

Державне регулювання інвестиційних процесів з метою забезпечення інвестиційної безпеки передбачає сукупність форм та способів, що забезпечують: об'єднання державних і приватних інтересів; формування в економіці раціональних пропозицій між споживанням, нагромадженням та інвестуванням; сполучення прогнозування, індикативного регулювання і заходів державного впливу на інвестиційний ринок. Таким чином, інвестиційна складова економічної безпеки визначає початкові умови для розроблення інвестиційної політики, з одного боку, і є її результатом – з іншого [16, с. 77].

Інвестиційна діяльність несе в собі безліч ризиків; є складним видом діяльності, на яку впливають внутрішньодержавні та зовнішні фактори.

Глобальний виклик нашого часу полягає в переході від індустріальної стадії до постіндустріальної, тобто інтелектуально-інформаційної. Перехід до інтелектуально-інформаційної стадії розвитку економіки передбачає прискорене зростання не тільки індустрії інтелектуально-комп'ютерних технологій і комунікацій, але й галузей, які забезпечують удосконалення і зростання людського капіталу. Процес переходу до інтелектуально-інформаційної стадії передбачає зміну в структурі інвестицій, адже збільшується питома вага капіталовкладень у галузі удосконалення і зростання людського капіталу, тобто освіти та охорони здоров'я за рахунок зменшення капіталовкладень у сферу традиційного матеріального виробництва [17, с. 340]. Такий перехід має безпосередній вплив і на рівень економічної безпеки держави. Він має позитивний вплив на ті країни, які володіють та адекватно використовують вказаний інтелектуальний потенціал і, відповідно, стають менш залежними від енергетичних та матеріальних ресурсів. Під негативний вплив такого процесу підпадають ті держави, в яких зберігається низький рівень життя, освіти, науки та спостерігається «відтік кадрів».

Висновки. Значним кроком на шляху до підвищення рівня інвестиційної, а отже, і економічної безпеки, є створення сприятливого інвестиційного клімату. Цей процес залежить від багатьох економічних, політичних, соціальних факторів. Головними чинниками, що негативно впливають на інвестиційний клімат в Україні є надмірне податкове навантаження на бізнес, низький рівень захисту прав інвесторів, надмірна корумпованість, пригнічена економічна свобода, низька національна конкурентоспроможність та рівень людського розвитку. При цьому, нестача фінансових ресурсів, необхідність дослідження досвіду високо розвинутих країн щодо вдалої реалізації інвестиційних проектів, зумовлюють необхідність залучення іноземних інвестицій.

Потенційно Україна може бути однією з провідних країн вкладання прямих та портфельних іноземних інвестицій. Цьому сприяє її великий внутрішній ринок, значний промисловий і сільськогосподарський потенціал, а також вигідність геополітичного розташування України [18]. Отже, забезпечення інвестиційної безпеки України на сьогоднішній день є надзвичайно актуальним питанням, адже в умовах відкритості економічної системи і швидких темпів глобалізаційних процесів у світовому господарстві надзвичайно зростає роль інвестиційної діяльності. Від надходження іноземних інвестицій та інвестицій національних вкладників залежить рівень добробуту громадян і розвиток економіки країни в цілому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про інвестиційну діяльність: закон України від 18.09.1991 № 1560-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
2. Інвестування: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / [А.А. Пересада, О.О. Смірнова, С.В. Онікієнко, О.О. Ляхова]. – К.: КНЕУ, 2001. – 251 с.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року N 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
4. Foreign Spy Agencies Threaten Canada's Economic Security, Warns New Study. Canada News Wire CSIS/SCRS 1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csis-scrs.gc.ca>.
5. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: [монографія] / В.І.Кириленко – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.
6. Doing Business 2014. Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>.
7. Методологія складання індексу сприйняття корупції 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/corruption-perceptions-index-2014/methodology.html>
8. Індекс корупції CPI-2014. Прес-реліз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/corruption-perceptions-index-2014>.
9. Methodology for the 10 Economic Freedom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.heritage.org/Index/PDF/Index09_Methodology.pdf.
10. 2014 Index Economic Freedom. Country Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/ranking>.
11. Україна зайняла 76 місце зі 144 в Індексі глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/news/34254-ukrayina-zaynyala-76-misce-zi-144-v-indeksi-globalnoi-konkurentosproможnosti>.
12. The Global Competitiveness Report 2014-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2014-2015>.
13. В Індексі людського розвитку ООН Україна – 83-я [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2014/07/140724_human_development_index_az.
14. Кириленко В.І. Інвестиційна безпека: сучасні тенденції та загрози [Електронний ресурс] / В.І. Кириленко // Інтернет-портал «Національна безпека». – Режим доступу: <http://nationalecurity.org.ua>.
15. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України [Електронний ресурс] / Державна Служба Статистики України. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/zd/ivu/ivu_u/arh_ivu2014.html.
16. Губенко В.І. Монетарна обумовленість інвестиційної складової економічної безпеки національної економіки / В.І. Губенко // Економіка і регіон. – 2012. – № 5(36). – С. 75-80.
17. Лихолат С.М. Структурна перебудова економіки України в умовах глобалізації та інформатизації / С.М. Лихолат, І.І. Нестерович // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-тех. праць / Національний лісотехнічний університет України. – Львів, 2005. – Вип. 15.5. – С. 338-340.
18. Гончарова О.М. Інвестиційний клімат як фактор підвищення національної конкурентоспроможності / О.М. Гончарова // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2011. – № 26. – С. 219-226.

УДК 338.1

Венжега Д.І.*викладач кафедри економіки підприємства,
фінансів та фінансово-економічної безпеки**Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини***ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА СТАНУ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ**

Проведено економічну оцінку стану розвитку промислового виробництва України. Досліджено місце промислового виробництва в економіці України, зокрема визначено: внесок промисловості у формування валової доданої вартості; частку продукції промисловості у загальному випуску; питому вагу основних засобів промисловості у загальній вартості; частку зайнятих у промисловості; відсоток капітальних інвестицій у промисловості. Запропоновано періодизацію розвитку промислового виробництва. Досліджено вплив промислового виробництва на економічне зростання України.

Ключові слова: промислове виробництво, промисловість, валовий внутрішній продукт, оцінка, технологічний уклад, економічне зростання.

Венжега Д.И. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА УКРАИНЫ

Проведена экономическая оценка состояния развития промышленного производства Украины. Исследовано место промышленного производства в экономике Украины, в частности определены: вклад промышленности в формирование валовой добавленной стоимости; долю продукции промышленности в общем выпуске; удельный вес основных средств промышленности в общей стоимости; доля занятых в промышленности; процент капитальных инвестиций в промышленность. Предложена периодизация развития промышленного производства. Исследовано влияние промышленного производства на экономический рост Украины.

Ключевые слова: промышленное производство, промышленность, валовой внутренний продукт, оценка, технологический уклад, экономический рост.

Venzhega D.I. ECONOMIC ASSESSMENT OF INDUSTRIAL PRODUCTION UKRAINE

This article presents an economic assessment of the development of industrial production in Ukraine. The author investigated the place of the industrial production in the economy of Ukraine. It was determined contribution to the formation of industry gross value added; share of industrial output in total output; the proportion of fixed assets in the total industry value; share of employment in industry; percentage of capital investment in the industry. The author proposed a periods of industrial production. The impact of industrial production growth Ukraine investigated.

Keywords: industrial production, industry, Gross Domestic Product, assessment, techno-economic paradigm, economic growth.